

Ciprus megosztott ország. Nem csupán 1983 óta, amikor a sziget északi, török ellenőrzés alatt álló részén kikiáltották a világon mindeddig egyedül Törökország által elismert Észak-Ciprusi Török Köztársaságot. És még csak

14 Benedek Szabolcs

BALLADA EGY CSAPATRÓL *

nem is 1974-től datálódik a megosztottság, amikor – válaszul arra, hogy a görögországi junta támogatásával Cipruson államsínyt hajtottak végre – a török hadsereg meg-

szállta a szigetország északkeleti harmadát. A sziget görög, illetve török lakosságának egy része onnantól fogva, hogy a megroggyant Oszmán Birodalom 1878-ban átengedte a fennhatóságot Nagy-Britanniának, kimondva-kimondatlanul Görögország, illetve Törökország felé húz. A régóta lappangó feszültség csupán robbant az 1974. júliusi események idején, és bár a görög junta nem sokkal később megbukott, így a ciprusi puccsisták végső célja, a Görögországhoz való csatlakozás lekerült a napirendről, a Zöld Vonalként ismert tűzszüneti vonal, más néven ütközőzóna megmaradt, és mindmáig lényegében államhatárként funkcionál. Aminek következményeként Nicosia (törökül Lefkosa) a világ egyetlen kettéosztott fővárosa, nem beszélve a megosztottság más látványos jeleiről. Példának okáért a török területről induló repülőgépek csak akkor szállhatnak le más országokban, ha előtte érintik egy másik államban – konkrétan Törökországban, hiszen csak az ismeri el egyedül Észak-Ciprust – a repülőgép betonját. És hát világszerte ismert Varosha története is: az addig virágzó kikötő- és üdülővárost 1974-ben egyetlen nap alatt hagyták el a török hadsereg elől menekülve lakosai, és a településen ma is ugyanúgy áll minden, ahogyan annak idején az evakuálás perceiben maradt.

Az arab–izraeli konfliktusban a szocialista országok a Szovjetunió vezetésével előbbieket támogatták, olyannyira, hogy az 1967-es hatnapos háborút követően Izraellel nem létesítettek diplomáciai kapcsolatot, miközben a Palesztin Felszabadítási Szervezet például Budapesten irodát nyitott. A hagyományos külpolitikai összhang a ciprusi válság kitörésekor is jelentkezett: a béketábor a sziget egysége mellett foglalt állást, tartva attól, hogy a puccsisták távlati célja, az *enózisz*, azaz a Görögországgal való egyesülés megvalósul, ami a jobboldali junta által vezetett Görögország további erősödését vonta volna magával. Miután ez végül másként alakult, Törökország és Görögország – két NATO-tagállam – konfliktusába a szocialista országok már nem tudtak és nem is akartak érdemben beleszólni. Azt mindazonáltal 1983 novemberében, a ciprusi török állam kikiáltása után a Magyar Népköztársaság kinyilvánította, hogy továbbra is elkötelezett a szigetország egyesítése mellett.

A Ciprus elleni selejtező tehát a futballon túlra nézve is amolyan „ugrás az ismeretlenbe” dolognak tűnt. Nem véletlen, hogy a mérkőzés előtti hetekben Mezey György szövetségi kapitány az irodájában kiakasztotta a szigetország térképét, mondván, a „minden tekintetben és kellő alapos-
sággal meg kell ismerni az ellenfelet” jelmondat most a szokottnál is
hatványozottabban értendő. Ciprus nem sokkal korábban került föl a
világ futballtérképére: első, még nem hivatalos válogatott mérkőzését 1949-
ben, az első hivatalosat azonban csupán alig negyedszázaddal a ciprusi-
magyar vb-selejtező előtt, 1960-ban játszotta. A ciprusiak 24 év alatt 84 mér-
kőzésen mindössze 6-szor nyertek, és 9 döntetlent értek el. Igaz,
1983-ban az olaszok és a csehszlovákok is kénytelenek voltak megélni
azt a szégyent, hogy csak egy ikszre tellett tőlük Aphrodité szigetén.
De majdnem hasonló sors jutott a románoknak, akik az év őszén Eb-
selejtezőn léptek pályára a szigetországban, és a magyar származású
Böölöni csupán a mérkőzés hajrájában tudta begyötörni a vendégek
győztes gólját. Egyszóval minden és mindenki óvatosságra intett.

Egyébként a magyaroknak is volt viszonylag friss tapasztalatuk:
1981 őszén a Vasas a Kupagyőztesek Európa-kupájának első fordul-
ójában az Énoszi Néon Paralimniu gárdájával került össze, és noha az
első találkozót az angyalföldiek 8–0-ra nyerték, a visszavágón a cip-
rusi csapat győzött, 1–0-ra. Na meg hát ott volt informátornak az
„Ábel” becenévre hallgató Zsengellér Gyula. A 39 válogatott mérkő-
zésén 32 gólt szerzett legendás csatár, az Újpest és az AS Roma fut-
ballistája, egyben az 1938-ban világbajnoki ezüstérmet szerzett
magyar válogatott tagja évtizedek óta Cipruson élt, és egyebek mellett
az egyik legnagyobb klubot, az APOÉL-t is edzette, mi több, a váloga-
tottat is irányította két évig. Némi kapcsolat volt tehát a szigetország
futballja felé. Mindazonáltal a találkozó előtti hetekben, különösen az
utolsó napokban a magyar szakmai stáb meglehetősen óvatossággal nyilatkoz-
gatott arról, hogy mi várhat rájuk. A helyzetet nehezítette, hogy Mezey nem
számíthatott Kardosra annak a korábban összegyűjtött sárga lapjai nyomán
kapott eltiltása miatt, Róth pedig kisebb sérüléssel bajlódott. Fölépült ellenben
Disztl Péter, akit a kapitány ismét számításba vehetett a keret összeállításakor,
ennek ellenére úgy döntött, hogy kapusposzton nem lesz változás a rotterda-
mihoz képest, azaz Andrusch fog védeni, és mögötte Szendrei a tartalék.

Az ellenfeleknél is zajlott az élet. A magyarok elleni vereség hatására
a két héttel korábban még nagy derűlátással nyilatkozó Rijveers-et menesz-
tették, és helyette az a Rinus Michels ült a holland kapitányi székbe, aki 1974-
ben vb-ezüstérmet szerzett az Oranjével. Mindez azonban egyelőre nem sokat
segített a narancssárgákon, november 14-én ugyanis, három nappal a
magyarok ciprusi meccse előtt Hollandia egy öngóllal kikapott Bécsben.

Ezzel Ausztria lépett elő a magyarok legnagyobb csoportbéli ellenfelévé. (Ám hogy ott se mentek simán és gördülékenyen a dolgok, azt jelzi, hogy néhány nappal a győzelem után Erich Hof osztrák szövetségi kapitány bizalomhiányra hivatkozva váratlanul benyújtotta lemondását. Utódját decemberben 16 neveztek ki, a szlovén Branko Elsner személyében.)

*

November 7. a nagy októberi szocialista forradalom évfordulója. Legalábbis évtizedeken keresztül ez volt a hivatalos elnevezése a korabeli orosz időszámítás szerint 1917. október 25-én lezajlott szentpétervári eseményeknek, amikor a Lenin vezette bolsevikok elkergették a polgári kormányt, és átvették a hatalmat Oroszországban, megteremtve a hamarosan megszülető kommunista birodalom, a Szovjetunió alapjait. A bolsevikok 1918 elején áttértek a világszerte használt Gergely-naptárra, ami két hét előreugrást jelentett az időszámításukban. A szentpétervári eseményeket azonban pontosan egy év, azaz 365 nap elteltével ünnepelték meg, így került az eredeti dátum október 25-ről november 7-re.

Az ünneplés később a béketábor valamennyi országában kötelezővé vált. Így Magyarországon is, ahol bár nem került sor a moszkvaihoz hasonló nagyszabású katonai parádékra – már csak azért sem, mert Kádár János a többi szocialista ország vezetőjével egyetemben ekkor Moszkvában tartózkodott, és a Lenin-mauzóleum mellvédjéről szemlélte a Vörös Hadsereg elitalkulatainak fölvonulását –, november 7. munkaszüneti nap volt. (A dátum tragikuma, hogy Kádár 1956-ban a Moszkvában kinevezett bábkormány fejeként ugyancsak november 7-én tért vissza Budapestre, egy szovjet páncélaútban.) Más szóval állami ünnep, amikor kikerültek az utcákra és a terekre a lobogók – a nemzeti trikolor mellett a munkásosztály vörös zászlaja –, a gyárakban, a hivatalokban és az iskolákban pedig az előző napon ünnepség keretében emlékeztek meg a kommunista hatalomátvételtől.

Székesfehérvárott azonban másfajta ünnepre készültek. November 7. ebben az évben – érdekes módon a másik nagy ünnephez, április 4-hez hasonlóan – szerdára esett, azaz kupaszerdára, és ezen a napon került sor az UEFA-kupa 2. fordulójának visszavágójára. A Videoton Burcsa és Szabó góljaival az első féldőben már 2–0-ra vezetett a Paris Saint-Germain ellen, ám ezt követően akkora köd ereszkedett a Sóstói-stadionra, hogy a 70. percben a nyugatnémet játékvezető kénytelen volt lefújni a mérkőzést. A párizsiak persze kapva kaptak az alkalmon, és azt szerették volna, hogy a megismételt találkozóra két héttel később kerüljön sor (a következő szerda a vb-selejtezők miatt foglalt volt), ám ebbe az Európai Labdarúgó-szövetség, az UEFA nem ment bele így, az újrázást másnap le is játszották. Miután november 8.

munkanap volt, Székesfehérváron kihirdették, hogy a gyárakban és az iskolákban hamarabb véget ér a műszak – emígyen próbálták elkerülni az igazolatlan hiányzásokat. Ennek köszönhetően, ahogy egy nappal korábban, úgy csütörtökön is megtelt a Sóstói-stadion, és a megismételt találkozon a Videoton harmadjára is diadalmaskodott a PSG felett: ezúttal 17 Májér találatával 1–0-ra. Ez nagy fegyvertény volt, nem csak a scalp miatt, hanem azért is, mert egy ilyen feszült helyzetben komoly koncentrációt igényel az egyszer már győztesnek tűnő csapatot ismét nyerő helyzetbe fölpörgetni.

A székesfehérváriak tehát folytatták a menetelést a nemzetközi porondon, és hamarosan kiderült, hogy az UEFA-kupa 3. fordulójában megint egy nagy csapat, a jugoszláv Partizan Beograd lesz az ellenfelük.

Hasonló menetelésre készült a magyar válogatott is. Mezey csapatával ellentétben a ciprusiak egyelőre csak egyszer játszottak a csoportban, még májusban, az osztrákok ellen, akik meglehetősen nyögvenyelősen, 2–1-re tudták legyűzni vendéglátójukat. Egyébként nem a vb-selejtező volt az egyetlen ciprusi–magyar találkozó november 17-én: ugyanezen a napon az utánpótláscsapatok is találkoztak Eb-selejtező keretében Páfoszban, ahol a Bicskei Bertalan vezette magyarok 3–1-re győztek.

A „nagy mérkőzésre” Limasszolban került sor, délután 5-től, mintegy 5000 néző előtt. A találkozót a skót MGINlay dirigálta. (A meccset a magyar tévénezők nem láthatták egyenesben, csak az öszszefoglalót másnap este, így sokan a régi idők szellemét érezhették vizszatérni, amikor leültek meghallgatni a közvetítést a Petőfi Rádióban.)

Ciprus: A. Konsztandinu – K. Pandzsarasz, N. Pandzsarasz (K. Konsztandinu), Klitosz, Miamiliotisz – Marangosz, Szavidisz (Damianu), Jangudakisz – Mavrisz, Fodisz, Cikusz

Magyarország: Andrusch – Sallai, Róth, Garaba. Varga – Csongrádi (Dajka), Nagy, Détári – Kiprich (Bodonyi), Nyilasi, Esterházy

Délelőtt esett az eső, ami dél felé állt, és napsütés váltotta föl, miáltal néhány óra alatt a pálya is száradt valamelyest. A ciprusi gyepről rémhírek keringtek a magyarok körében, ennek megfelelően a két pályaedző, Tajti és Egervári mindjárt a csapat Limasszolba érkezésekor megvizsgálták a talajt, amelyet olyannak találtak, akár a smirgli. A mérkőzésről szóló későbbi visszaemlékezésekben is a nehézségek között szerepel a pálya egyenetlensége: a göröngyöket és a buckákat az öntözőberendezések nyílásai váltogatták, és a fű se volt egyenetlen, időnként hiányzott, időnként pedig csomókban nőtt.

Utólag visszanézve is világosan látszik, hogy ez volt a selejtezősorozat magyar szempontból legnehezebb akadálya. A fehér mezben pályára lépő vendégek érezhetően idegesen, nem egyszer kapkodva játszottak. Ahogy haladt az idő és nem sikerült föltörni a szorosán védekező ciprusiak retesztét, úgy
18 lettek a magyarok még inkább feszültek. A kékmezes házigazdák mindjárt az 5. percben Szavidisz révén gólhelyzetbe kerültek, szerencsére Andrusch merész vetődéssel tisztázott. A túloldalón Csongrádi és Kíprich kerültek lövéstávobba (vagyis inkább -közelbe), ennek ellenére hiába kezdeményeztek többet a magyarok, helyzetet nem bírtak kialakítani, a ciprusiak pedig időnként életveszélyes kontrákat vezettek. Olyannyira, hogy a 28. percben egy szabadrúgást követően az előremérészkedő balhátvéd, Miamiliotisz az alapvonal közeléből középre gurított, a labdát a rotterdami hős, Andrusch előbb megfogta, aztán kiejtette, Fodisz ott termett, és pár lépésről a kapuba lőtt.

Potyagólt volt, ráadásul a féldíő végén Andrusch megint hibázott, aláfutott egy beadásnak, és Szavidisz fejese csak centiméterekkel került el a kaput. A magyar hálóőr mentségére legyen mondva, mint azt másfél évvel később egy interjúban elárulta, azokban a hetekben Andusch egy súlyos magánéleti válság kellős közepén volt.

A magyar csapat mélyen tudása alatt játszott, nyomát se lehetett látni rotterdami formájának. Mezey a szünetben mégse ordította a fiával, nyugalmat és türelmet kért tőlük, és arra intette őket, hogy kizárólag az ő kezükben, azaz a lábukban van a sorsuk, jobb csapat, mint a ciprusiak, de ezt csakis ők tudják bebizonyítani.

Döntő momentum volt, hogy Csongrádit a kapitány féldíőben lehozta – a Videoton középpályásának ez volt az utolsó fellépése címeres mezben –, helyette Dajkát küldte be, aki előrement centernek, míg Nyilasi hátrébb húzódott irányítani. A váltás mindjárt a második féldíő elején sikeresnek bizonyult. Az akció hátulról, Róthtól indult a 49. percben, aki Nyilasisval és Nagy Antallal háromszögezve kísérte végig a támadást, sőt a kapu elé merészkedett, olyannyira, hogy a labda végül Dajka fejről eléje került, és a szakállas pécsi söprögető higgadtan a ciprusi kapu közepébe lőtt.

Megszületett az egyenlítés, mégpedig lélektanilag a legfontosabb pillanatban, lehetett a sorokat rendezni.

Ennek ellenére a ciprusiak percei következtek: az 55. percben Szavidisz próbált átemelni Andruschon, ám a magyar kapus addigi teljesítményén valamelyest javítva szögletre mentett. Nem sokkal később Fodiszt, majd Mavriszt kellett blokkolniuk a magyar védőknek. A túloldalón Nyilasi szabadrúgása okozott izgalmakat.

A 66. percben Kíprichet Bodonyi váltotta föl, ami azt jelentette, hogy innentől fogva Róthot és Nyilasisit leszámítva tulajdonképpen a Bp. Honvéd játszott Ciprus válogatottja ellen.

Az utolsó percekben felváltva forogtak veszélyben a kapuk, noha a magyarok tűntek kezdeményezőbbnek. Aztán amikor már mindenki elkönnyvelte a döntetlent, megtört a jég: Nagy A. hozta játékba a ciprusi térfél közepéről egy hosszú átadással Nyilasit, aki három védőtől kísérvé addig küzdött a labdáért, míg végül sikerült azt a hálóba lőnie. A következő pillanatban belevetette magát az alapvonal mellett a sárba, a többiek pedig „kicsi a rakást” játszva ráugrottak.

„Ennek a mérkőzésnek a kiheveréséhez egy hónap kell” – mondta a selejtező után Mezey, akinek talán ekkor keveredtek először a hajába ősz szálak. Ráncai mindenestre biztosan szaporodtak. A lényeg azonban az volt, amit a győzelemből markánsan oroszlánrészt vállaló, kiválóan futballozó Nyilasi is mondott: megvan a 2 pont. Aminek a találkozót követően az addig ideges vezetők és játékosok egyaránt fölszabadultan örültek. (Érdekesség, hogy a tavaszi ciprusi–osztrák selejtezőn a vendégek győztes gólját ugyancsak egy Austria Wien-játékos, Nyilasi csapattársa, Prohaska szerezte.) A vacsora közbeni nótázásba pedig – görög feleségével egyetemben – a 69 éves Zsengellér is beszállt.

Volt is miért. Olyan történt, amire senki nem számított – talán még Mezey sem – a selejtezősorozat megkezdése előtt: félidőben Magyarország magabiztosan, százszázalékos teljesítményt nyújtva vezetett a csoportját, és hatalmas esélye nyílt arra, hogy egyenes ágon, pótvizsga nélkül jusson ki az 1986. évi világbajnokságra. Ez a tény pedig mindenképpen közrejátszott abban, hogy a budapesti trafikokban és játékboltokban egyszeriben hiánycikk lett a Magyarország feliratú gombfocikészlet. Amiből korábban hatalmas készletek ragadtak az árusítók nyakán, most hirtelenjében olyannyira keresett termék lett, hogy a gyártók nem bírtak lépést tartani az egyre növekvő számú igényekkel.

*Részlet egy készülő könyvből